

grund av ämnet och svårighetsgraden, nog aldrig att vare sig att nå den breda publiken i sitt ursprungsland eller översättas till något annat språk.

Låt oss däremot hoppas att en motsvarande studie görs inför våra svenska grundlagars 50-årsjubileum 2024!

Litteraturförteckning

Barrling, Katarina & Garme, Cecilia, 2022. *Saknad: På spaning efter landet inom oss*. Stockholm: Mondial.

Gueniffey, Patrice, 2017. *Napoléon et de Gaulle: Deux héros français*. Paris: Perrin.

Guilluy, Christophe, 2014. *La France périphérique*. Paris: Flammarion.

Generation Libre, 2017. "Déprésidentialiser la Ve République". <https://www.generationlibre.eu/depresidentialiser-la-ve-republique/>.

LFI (La France Insoumise), 2022. "L'Avenir en commun". <https://melenchon2022.fr/wp-content/uploads/2022/04/LAvenir-en-commun-le-programme-en-version-abreegee.pdf>.

Mitterrand, Francois, 2010 (nyutgåva). *Le Coup d'État permanent*. Paris : Les Belles Lettres.

Rousseau, Dominique, 2007. *La Ve République se meurt: Vive la démocratie*. Paris: Odile Jacob.

Tomasi Di Lampedusa, Giuseppe, 2016. *Leoparden och Berättelser*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Ansell, Ben W. & Lindvall, Johannes, 2021.
Inward Conquest: The Political Origins
***of Modern Public Services*. Cambridge:**
Cambridge University Press.

Anmälan av Magnus Linnarsson

När Västeuropa under 1800-talet industrialiserades förändrades samhället i grunden. Tillsammans med en accelererande urbanisering övergavs äldre sätt att organisera samhället till förmån för nya. En revolution i styrelsekick och organisation, driven av städernas expansion och befolkningstillväxt, inträffade när både det politiska och det sociala ansvarstagandet förändrades

Magnus Linnarsson är docent vid Historiska institutionen, Stockholms universitet.
E-post: magnus.linnarsson@historia.su.se

och ifrågasattes. Det allmänna tog ett större ansvar för invånarnas väl och ve när stater och kommuner inrättade både social och teknisk infrastruktur. En viktig del i förändringarna var skapandet av de samhällsliga institutioner som kan kallas för välfärdssystem eller välfärdstjänster. Under perioden från cirka 1800 fram till andra världskriget lades den grund som möjliggjorde välfärdssystemens zenit under efterkrigstiden, i Sverige manifesterat i de så kallade rekordåren.

I sin bok *Inward Conquest* placerar Ben Ansell och Johannes Lindvall tillkomsten av välfärdssystemen och dess institutioner i centrum för samhällets förändring under perioden 1800–1939. Målet för deras undersökning är tvådelat. Dels vill författarna studera välfärdssystemens tillkomst och institutionalisering genom att redogöra för systemens expansion under tidsperioden. Dels vill de analysera de politiska konflikter som utspelades när myndigheter och politiker under 1800-talet mer aktivt började argumentera och agera för en expanderande välfärdssektor. I anslutning till det sistnämnda finns en ambition att säga något om den variation som finns mellan länderna i hur olika välfärdstjänster organiserades och etablerades.

Historiker och statsvetare har ägnat stort intresse åt den tidigmoderna staten (ca 1500–1800) och den statsbildningsprocess som är förknippad härmed. Likaså har mycket forskning ägnats åt välfärdsstaten, inte minst i en nordisk kontext då expansionen av välfärdssystemen under efterkrigstiden har studerats i detalj. Däremot har perioden där emellan inte ägnats lika mycket uppmärksamhet. Det är därför välfunnet av Ansell och Lindvall att placera sin studie under denna period. Med tanke på att det var efter 1800 som institutioner för olika typer av välfärdstjänster etablerades i stor omfattning fyller boken tydligt en lucka i den tidigare forskningen.

Det är möjligen lite hårdtaget att hävda att det inte forskats alls på välfärdsinstitutionernas uppkomst under 1800-talet. Det finns en del studier men dessa fokuserar vanligen på enskilda verksamheter och dess organisation och utveckling. För nordiskt vidkommande finns till exempel ganska mycket sådant. Ansell och Lindvall gör däremot en riktig iakttagelse när de konstaterar att det mellan den tidigmoderna staten och den moderna välfärdsstaten skedde en kvalitativ förändring i hur staten conceptualiserades och uppfattades. Denna förändring, från det patriarkala till det mer inkluderande, hade avgörande betydelse för välfärdstjänsternas tillkomst och uppbyggnad.

Inward Conquest tar alltså avstamp i 1800-talets industrialisering och urbanisering och vill med hjälp av tillkomsten av välfärdsinstitutionerna ge ett bidrag till och förklara den samhällsförändring som skedde under perioden. Undersökningen omfattar 19 länder i Västeuropa, Nordamerika, Asien och Oceanien. Sju välfärdstjänster har valts ut för studien: polisen, fängelser, skolor, bibliotek, mentalsjukhus, vaccinationsprogram och barnmorskor.

Valet av tjänster som studeras fungerar bra, men kan såklart diskuteras. Ansell och Lindvall utesluter de typer av tjänster om handlar om resursfördelning, till exempel arbetslöshetsersättning och pensioner, de har inte heller tittat på skatter och hur staten anskaffade resurser. Det är en avgränsning jag köper. Helt oavsett om skatteuppbörd eller pensionssystem är intressanta finns en uppenbar risk att det inte blir jämförbart mellan länderna, då dessa system kan skilja sig åt markant.

Något svårare att acceptera har jag för valet att inte ta med någon infrastruktursatsning, exempelvis kollektivtrafik, el- eller vattendistribution. Ansell och Lindvall argumenterar för att infrastruktur fick effekter i andra hand och att de inte var direkta konsekvenser av politiska beslut. Det håller jag inte med om. Varje tid diskuterar de politiska problem som står i fokus just då. För stora delar av 1800-talet var de centrala politiska problemen knutna till den fysiska miljön i städerna. Frågor om liv och död kunde bokstavligen talat röra sig om latrintömning, kloakbyggen eller andra sanitetsskapande åtgärder. Befolkningsökningen och industrialiseringen gjorde också att frågor om transporter av människor och gods blev centrala problem. Den infrastruktur som kom på plats gjorde så till följd av medvetna politiska beslut. Jag hade gärna sett att någon av dessa verksamheter var en del i studien. Varför inte etableringen av kollektivtrafik?

Boken är uppdelad i tio kapitel där sju av dem ägnas åt vardera en av de välfärdstjänster som valts ut. I varje kapitel redovisas hur respektive välfärdstjänst etablerades i de olika länderna, vilka regelverk som implementerades och hur verksamheten drevs och organiserades. Jämförelser mellan de olika länderna görs regelbundet. Detta är ett av bokens viktigaste bidrag och Ansell och Lindvall har i sin studie sammanställt ett stort material från en lång period. Ambitionen och utförandet ska berömmas. Boken ger en god överblick av de utvalda verksamheterna och hur de har etablerats under tidsperioden. När det gäller bokens första målsättning att redogöra för välförtjänsternas expansion fungerar framställningen således utmärkt.

Jag är däremot inte lika övertygad när det gäller bokens andra målsättning, att analysera politiska konflikter och förklara varför välfärdstjänsterna historiskt har utvecklats eller organiserats på ett visst vis. Vid min läsning av *Inward Conquest* förvånades jag över det deskriptiva anslaget. Jag hade förväntat mig en teoridrivna analys av politiska konflikter, men min uppfattning är att det här är en bok som sammanställer stora mängder empiri, främst med avseende på kronologi och organisation. Det är gott nog, och som sagt så uppfylls med råge målet att redogöra för välfärdens etablering och expansion.

När det gäller de politiska konflikterna är författarna mer kortfattade. Läsaren får egentligen aldrig någon analys av de olika skiljelinjerna: vilka aktörer stod mot varandra, vilka olika alternativ stod det strid om och vilka var argumenten. Det görs ingen ordentlig undersökning av några politiska debatter i boken. Det ska rimligen förstås mot bakgrund av att 19 länder ingår i

undersökningen och det är tveksamt om det ens hade varit görbart. Men eftersom analysen av de politiska konflikterna begränsas till ett slags makronivå, får Ansell och Lindvall bekymmer när de ska tolka gemensamma mönster och trender och ge svar på varför välfärden kom att ordnas på ett visst sätt vid ett givet tillfälle.

Boken gör ett stort nummer av att välfärdstjänsterna centraliserades under perioden. Författarna presenterar två olika vägar till centralisering, dels via auktoritära regimer, dels via liberala regimer (den senare inkluderande den begynnande socialdemokratin). Inledningsvis är det en hypotes, som så småningom bekräftas av empirin. Det är knappast ett resultat som förvånar. Att det allmänna – kommuner eller stater – under perioden valde att centralisera gemensamma verksamheter är välbelagt i forskningen sedan tidigare. Att trenden gick mot centralisering vet vi, mer intressant är såklart varför det blev så. Den frågan tycker jag att Ansell och Lindvall blir svaret skyldiga.

En anledning är att undersökningen tar utgångspunkt i industrialisering och urbanisering som de två processer som initierar välfärdstjänsternas etablering. Av någon anledning lämnar författarna näringslivet och det privata kapitalet åt sidan när de ska studera politiska konflikter. Det förefaller märkligt. Vem tjänade egentligen på att staten eller kommunen tog över ansvaret för välfärdstjänsterna? Vad drev centraliseringen? Här ger boken inte något bra svar. Men det finns alternativ. Ett är teorin om organiserad kapitalism som en fasmodell för att förklara varför relationen mellan samhällets olika delar kom att förändras i slutet av 1800-talet och hur mandatet för staten att ingripa på olika områden förändrades. Flera av Ansell och Lindvalls empiriska observationer går i linje med denna modell som ger en förklaring till varför centralisering var ett alternativ för dåtidens politiska ledare. En förklaring längs dessa linjer löser naturligtvis inte allt och kan ifrågasättas i sig: tror vi egentligen på faser? Men jag tycker att Ansell och Lindvall stannar i analysen när de konstaterat att det skedde en centralisering.

Författarnas svar på vad som driver centraliseringen är istället att det är regimtyp som är förklaringen. I undersökningen kan de belägga att både auktoritära och liberala/socialdemokratiska regimer, centraliserade välfärdstjänsterna. Frågan är dock vad resultatet egentligen säger. Jag tycker inte att det går att förlita sig på politiska partier, eller i alla fall ideologiska grupperingar, så som Ansell och Lindvall gör i undersökningen. Några politiska partier fanns i stort sett inte alls under halva undersökningsperioden och en snål läsare kan lätt hävda att det blir en grov förenkling av det historiska politiska landskapet.

Enligt min uppfattning drevs förändringar inom drift och organisation av välfärdstjänster under 1800-talet till stor del igenom av tillfälliga allianser mellan olika politiska grupperingar. Det politiska landskapet bestod förvisso av aktörer som kan beskrivas som till exempel konservativa, liberaler och socialister. Men utöver detta fanns också en stor andel politiker som svårigen

kan sorteras enligt ideologi eller partilinjer. Eftersom Ansell och Lindvall så hårt förlitar sig på regimtyper utifrån ideologi, missar de flera andra möjliga förklaringar. En sådan är till exempel att det i många fall var de etablerade eliterna som initierade och drev fram förändringar under den tidiga delen av tidsperioden. Deras skäl att engagera sig i de här frågorna kan inte förklaras enbart med politisk ideologi. Jag skulle säga att det framför allt var andra skäl som låg bakom. Inte minst ekonomiska motiv, som möjligheten att tjäna pengar på byggandet av ny infrastruktur, drift av nya verksamheter *etcetera*.

Sammantaget är *Inward Conquest* en mycket innehållsrik bok som är väl värd att läsa. Den stora styrkan tycker jag är jämförelsen mellan de 19 olika länderna och hur välfärdstjänsterna har utvecklats. Här ger Ansell och Lindvall ett bidrag till forskningen som kommer att vara betydelsefullt under flera år framöver. Dessutom finns det i de olika kapitlen rikligt med information för den som är specialintresserad av någon av de enskilda välfärdstjänster som analyseras. En annan fördel med boken är att den lyfter fram 1800-talet och placerar skapandet av välfärdstjänsterna i centrum för samhällets utveckling. Inom till exempel politisk historia och historiskt inriktad statsvetenskap har etableringen av välfärdens institutioner ofta lämnats åt sidan, eller tagits för given. I sin bok visar Ansell och Lindvall att det var kring dessa verksamheter och institutioner som flera av seklets stora politiska konflikter stod. I själva verket är uppkomsten av välfärdens institutioner helt central för att förstå hur samhället tog steget in i moderniteten.

Bibler, Jared, 2021. *Iceland's Secret. The Untold Story of the World's Biggest Con.* Petersfield, UK: Harriman House.

Anmälan av Lars Magnusson

År 1891 utgav den franske socialrealistiske författaren Emile Zola en del i sin stora romancykel om den påhittade släkten Rougon-Macquarts öden under den Tredje franska republiken. I *L'Argent* (översatt till svenska nitton år senare som *Pengar*) skildras den skrupelfrie uppkomlingen Aristide Saccards uppstigande